

Madžari o Venetih

Ne bi si drznil zapisati niti poljudnega članka za dnevnik s takim naslovom, kot ga je dal kar poglavju v knjigi Veneti naši davni predniki Ivan Tomažič (str.495–8) – kljub svojemu več kot šestdesetletnemu ukvarjanju z madžarsko kulturo in s pisanjem o njej. Tako sem že 1932 v Časopisu za zgodovino in narodopisje poročal o brošuri A. Mikole o preteklosti in sedanjosti Prekmurja, na katero edino se naslanja Tomažičevo poglavje. Prav tam sem poročal tudi o Mikolovi iredentistični Domovini (s podnaslovom: Mesečne novine za slovenski // národ) in naslednje leto je Slovenski biografski leksikon objavil moj članek Mikola Sándor (s tedaj znanimi mi skopimi podatki). Leta 1935 je Matija Slavič v mojem zborniku Slovenska krajina objavil obširne podatke o Mikolovem delovanju v zvezi z mirovno konferenco v Parizu (pisal pa je kratko Slavič o tem že večkrat prej v spisih o Prekmurju). Natančneje sem o Mikoli pisal v pomurskem koledarju Stopinje za 1990.

Preden bi se bil kdo lotil tako zahtevnega predmeta, kot je pisanje madžarske znanosti o Venetih, bi bil pač moral pogledati dokaj knjig (v izvirniku). Vodilni madžarski slavist pred desetletji, István Kniezsa, je v razpravi o prazgodovini Slovanov (1942) zapisal: "Nemci sicer imenujejo Slované Wind, njihov jezik pa windisch (odtod madžarsko ime vend za zahodnoogrsko Slovence), to ime se pojavi v obliki Venedi, Veneti, Venedae itd. kot ime Slovanov že v klasični davni. Ker se Slovani sami nikoli in nikjer niso imenovali s tem imenom – slovanško lastno narodno ime je Slované...- je gotovo, da to ime prvotno ni označevalo Slovanov, in imamo opraviti le s prenosom imena... Domnevati moramo tedaj, da je tudi Winden prvotno bilo tako neslovanško ljudstvo označujoče ime, ki so ga Germani prenesli na novo slovanško prebivalstvo, priseljeno na ozemlje davnega ljudstva Venetov... verjetno je, da so Germani s tem imenom imenovali Ilire..." itn. (v zborniku: A Magyarország és a szlávok, 16). Pradomovino Slovanov pa postavlja Kniezsa "po našem današnjem védenju – med srednji tok Visle in Dnjepra" (14).

Tomažič nič ne pove, odkod mu znanje o tem, da je "madžarščina ... prevzela veliko število slovenskih (!) izrazov". To ve pač od nezanesljivih, zastarelih in v zmotah živečih slovenskih zgodovinarjev ter še kakega lingvистa. Da vprašanje prevzema slovenskih izposojenk

v madžarščini ni tako preprosto, sem pokazal v razpravi Raziskovanje slovanskih izposojenk v madžarščini (Slavistična revija 19, 1971, 167–187). Tudi madžarski slavisti so imeli o tem različno mnenje, ki se je razčistilo šele v najnovejšem času v dognanju, da "slovanske prvine (Kniezsa jih šteje ok.550) v madžarščini niti od daleč ne pomenijo kakega enotnega slovanskega vpliva na madžarščino" (Kniezsa, n.d. 178), saj "so bili Madžari v stiku le s posameznimi slovanskimi ljudstvi, zato bi pravzaprav morali govoriti o posebnih slovaških, ruskih, srbskih, hrvaških, bolgarskih ali slovenskih vplivih" (isti rt.). Kniezsa sicer navaja nekaj primerov, ko moremo dognati bolgarski (moštoha) ali srbski prevzem (gatya), o večini besed pa pravi, da je težko dokazati o njih, ali so prišle v madžarščino s severa ali z juga. Kniezsa v tej zvezi slovenščine niti ne omenja.

Svojo skepso je Kniezsa razvil po vojski v Die Sprache der alten Slawen Transdanubiens (Studia Slavica I, 1955), v kateri pravi, da slovenski zgodovinarji niso nikoli dokazali, da so ob času prihoda Madžarov v Prekdonavju živeli – Slovenci. Dejansko se tedaj še niso imenovali Slovenci, marveč edn. Slovénin6, množ. Slovéne in F. Ramovš je že v Narodni enciklopediji SHS (Stanojevičevi) zapisal, da so edino v Prekmurju in Beneški Sloveniji ohranili prvotno obliko narodnega imena: Sloven, Slovenje. Tako tudi v starejši prekmurski literaturi (Š. Küzmič idr.) in tako so govorili v Prekmurju do prevlade slovenske šole itn. Ob tem je abotno vsako ugibanje o imenu Sloveneci in Slovaneci (Veneti 499).

Noben madžarski znanstvenik ni zapisal in ne bo priznal, da "celo ime prestolnice Budapest je mogoče razložiti le na podlagi slovenske etimologije" (nejasen izraz! V.N.) in prvič bodo brali Madžari, da je "Buda-voda" (v venetščini?!), saj menijo vsi, da je to osebno ime iz madžarske prazgodovine. "Pest" je res naša peč, toda ta oblika je živela v prvotni slovanščini in živi v bolgarščini ter makedonščini in pogled na TV zaslon ali na karto, če niste bili tam, vas pouči, da je "Pešta" na ravnini in ne "leži na pobočju apnenčastega hriba", kjer leži pač – Buda (hrv. Budim, prekm. Búdina!). Seveda je "Pešt" prvotno pomenilo hriboviti del mesta, ki je starejši.

Zakaj navaja Tomažič le eno besedo za "pusto pokrajino" – Puszta – ne da bi navedel še drugo besedo, ki naj

bi jo za isti pojem po njegovem imela madžarščina? Pogled v slovar bi mu povedal, da pomeni "puszta" le "pust, prazen, zapuščen, gol"...

In zdaj smo pri jedru, toda uganite, kako "prihod Madžarov ... pa nam vseeno omogoča v Slovencih prepoznati nekdanje Venete." Še sreča, da so prišli ti Vogri! Toda težko je razvozlati "etimološke" kozolce tudi s pomočjo logičnega sklepanja naprej: "Pri tem mislimo bolj na poreklo ljudstva kot pa na njegovo ime." Saj bo prav o imenu govor na sledeči poldrugi strani. Prvič berem o "razlagi nekaterih zgodovinarjev, ki trdijo, da so Slovenci ime Veneti prevzeli po nekdanjih prebivalcih šele po domnevnem prihodu v 6. stoletju!" Slovenci tega imena pač niso "prevzeli". In zdaj šele pridemo k temi, ki jo napoveduje naslov sestavka I. T. Toda morali bi pobijati in pojasnjevati vsak njegov stavek. Kje je dokaz že za prvo neresnično trditve: "Madžari so tamkajšnje Slovence vedno obravnavali kot prave Venete, ki so sprejeli slovenski jezik šele pozneje"?! To je vendar "grombese-da" in bistveno dopolnjuje "venetsko" teorijo, zato bi bili morali naši Trojaci (B-Š-T) nujno pridobiti (na Dunaju to ni težko!) kaj madžarskih strokovnjakov, ki bi za njihovo knjigo napisali o tej temeljni resnici vsaj daljše poglavje – kako bi hlastno mi vsi planili po njem! Saj niti največji zagovornik "vendstva" – Sándor Mikola, tega nikjer ne trdi! On le piše, da "je v stoletju pred Kristusovim rojstvom živelo v Evropi mnogo ljudstev z imenom 'vend'" (ali: "imenovanih 'vend'", V.N.) in navede v oklepaju: "Venedi, Veneti" – nikjer pa ne pove, odkod preimenovanje v madžarsko obliko "vend"!

I. Tomažič je neresnična stavka: "Slovence pa so npr. na Madžarskem (!) vedno imenovali Venete s prepričanjem, da so res Veneti. To je jasno dokazano v razpravi Sándora Mikole..." objavil že v KL 10.nov.1988.– Tomažičev stavek v knjigi (496): "Ob sklicevanju na ruskega jezikoslovca Šahmatova pojasnjuje (namreč Mikola ali po T.: Sándor, kar je pa krstno ime! V.N.), da so "Vendi na Madžarskem ostanki alpskih Vendov..." utegne koga zavesti, da tako piše Šahmatov, toka Mikola določno pravi: "Šahmatov o ogrskih Slovencih (v izvorniku: o Vendih na Madžarskem, V.N.) ne govori posebej (sklicuje se na razpravo Š.–a v Archiv für slavische Philologie 1911), toda če sprejmemo njegove znanstvene trditve za veljavne, tedaj je jasno..." – kar je povzel Tomažič.

Venetofilom sevé ne gre v račun, da Mikola trdi, da so pokelteni "Vendi" na Madžarskem sprejeli slovanski jezik šele v 7. in 8. stoletju in še "nekateri njegovi samovoljni zaključki" v prid pripadnosti prekmurskih Slovencev Madžarski – vendar radi naredijo nečist, docela neznanstven, sebičen kompromis s fizikom in matematikom, ki se je zapletel v jezikovne in zgodovinske štrene podobno kot naši trije vsiljivi venetofili, formuliran kratkomalo po domače: "... moramo priznati, da so (Mikolove, V.N.) ugotovitve o poreklu prekmurskih Slovencev pravilne. Celo več, posplošimo jih lahko na vse Slovence, s čimer se M. Sándor (!) seveda ni strinjal"! O, zlati vek, zakrijte si oči, sklonite glave vsi Ramovševi in Kosovi in vseh nešteti enakomislečih, zapeljanih množic učenci, ker si jih vaši "suženjski" učitelji in vzorniki ne morejo več v Eliziji! In pojdemo pod vodstvom Trojakov, nad katerimi naj plava Mikolov odrešilni Duh... mi pa se glasno kesajmo – kot Prešernovi janzenisti v Nebeški procesiji – da smo sejali seme zmot...

Žal, še postransko seme zmot – mogoče nehote, gotovo pa brez potrebnega znanja, saj izvornika ne pozna – seje g. Tomažič v debelih bukalah iz Mikolovega arzenala o prekmurskih Slovencih, saj ne preklicuje ali popravlja debelih izmišljotin prekmurskega fizika, ki so jih med zadnjo madžarsko zasedbo 1941–45 Madžari z veseljem ponavljali, nam pa usta zapirali: "Vendi na Madžarskem, pravi, imenujejo svoj jezik staroslovenski, vendski ali vendoslovenski". Kolikor pridevnikov, toliko neresnic: staroslovenski (kar je sicer zelo lep vzdevek) predvsem pisatelja Števan in Mikloš Kuzmič v naslovih svojih knjig, kar pa glasno kriči proti drugima izrazoma, ki ju v svojem jeziku nikoli niso uporabljali, saj Mikola sam na sledeči 7. strani piše: "Vendski" človek uporablja izmenoma za oznako svoje pripadnosti poimenovanja "szlovén" (=slovenski), "vend" (če je govoril z Madžari! V.N.), "vindis" (če je govoril z Nemci! V.N.) in "vend-szlovén" – to pa šele od Aleksandra (Sándorja) Mikole dalje – stavim zlat cekin za nasproten dokaz! Mikola je vsilil to spačenko Flisarjevemu madžarsko-prekmurskemu slovarčku, ki ga je sam založil (1922, ponatis 1943), in evangeličanskim publikacijam v Prekmurju. Sam je svoj mesečnik Domovina imenoval "mesečne novine za slovenski narod" (1920–22, Budimpešta).

Mikola je tudi zapisal na str.6 svoje brošure, da "je /ta

samostojni jezik/ v sorodstvu s kranjskim slovenskim jezikom" – to tudi dokazuje, kako malo je žal vedel o razširjenosti "avstrijske slovenščine", kakor so jo imenovali na Madžarskem znanstveniki pred prvo vojno. Je pa že več znal leta 1878 osmošolec Franc Ivanocy, ki je v sombotelskem listu Vasmegeyi Közlöny objavil po Meyerjevem leksikonu članek, v katerem so imenovani "Vendi" (nem. Wenden) prebivalci vseh slovenskih pokrajin.

V zvezi s T. trditvijo, da "so Madžari tamkajšnje Slovence vedno obravnavali kot prave Venete", je treba pokazati tudi na Mikolovo izmišljotino ali zatajitev v naslednjem stavku: "Na Madžarskem na primer je poimenovanje "szlovén" (=slovenski Slovenec, V.N.) docela neznan, preprosto zato, ker "Vendi", kadar govorijo madžarski, sebe imenujejo vselej Vende in nikoli Slovence ("szlovéneknek)". Na isti str. 7 pa Mikola v op.3 navaja delo Avgusta Pavla z madžarskim naslovom, izdano od Madžarske akademije znanosti 1909: A vashidegkuti szlovén nyelvjárás hangtana (Glasoslovje cankovskega slovenskega narečja). Isto narodno ime so uporabljali v madžarščini slavisti Asboth, Melich – Mikolov sodelavec, ki ga navaja v opombi na prejšnji strani, da mu je posredoval spis Šahmatova – da o poznejših (Kniezsa, Hadrovics in vsi živeči) ne govorimo. Naš rojak Ivanocy je že 1900 v Szombathelyi Ujság v uvodu k svojim članekom o zgodovini prekmurskih župnij in cerkvá zavračal ime "Tótság" za Prekmurje "od tiste patriarhalne dobe, ko so vsakega slovanskega človeka imenovali kar 'tot' (Slovan, Slovak)" in nadaljnje: "Slovane, bivajoče v južnem delu Železne županije, so navadno imenovali tudi z imenom 'vend'. Toda zaman iščemo to besedo v jeziku tega ljudstva in ker se ljudstvo vedno in tudi danes imenuje 'Sloven', je edino ta naziv upravičen in pravilen" (n.m. št.9).

Tudi Mikola je v op.4 povedal, da so "Madžari v starih časih vende imenovali "tóte". S tem so označevali predvsem Slovane brez državnosti, tako tudi še Slovake, kar se včasih še danes dogaja. In prekmurske slovenske kraje so nekoč uradno imenovali s to sestavino, npr. Tótfalu ali Rabtótfalu = Slovenska ves pri Monoštru še pred nekaj leti, dokler je niso administrativno združili z Monoštrom. Dalje Tótkersztur = Križevci itd.

Ob vsej neznanstvenosti Mikolovega pisanja nima

Tomažičev vzdih – "Zanimivo je, da Mikola Sándor Prekmurskim Slovencem priznava vendsko poreklo. Prav gotovo (!) to ni bilo samo njegovo mnenje, marveč staro prepričanje Madžarov, ki so ga lahko le od samih Slovencev ob svojem prvem stiku z njimi" (496) – nikakega pametnega smisla. In še manj dokazilne vrednosti s "prav gotovo..." pa še s takim pravljničnim sklepanjem: kako in kaj naj bi bili Slovenci posredovali Madžarom v 10. stoletju?! "Veste, mi izviramo od Venetov, imenujemo se Slovence, vi nam boste pa rekali recimo vendek"?! In kdo je med tedanjimi Slovenci razmišljal o svojem poreklu, kdo med madžarskimi kmeti, trgovci, uradniki, učitelji je razmišljal o poreklu prekmurskih Slovencev, ko je ponavljal po drugih najprej "tót", pozneje pa "vend"?!

Sicer pa je o nazivu "Tótság" pisal Ivan Zelko v raznih spisih, nazadnje v knjigi Prekmurje do leta 1500 (SAZU 1982, 88–89). Prevaja ga "Slovenska krajina" in označuje: srednjeveško ime za gornje Prekmurje.

Tomažiču se je zdelo potrebno, da na koncu poglavja ponovi kot "za nas... posebno pomembno ugotovitev, da so prekmurski Slovenci po poreklu Veneti" in da po Mikoli "Vend izmenoma uporabljata za poimenovanje samega sebe izraze..." in da "je ime Slovenec na Madžarskem popolnoma neznan..." Ves odstavek je pisan tako, da se T. strinja z njegovo vsebino in "potrjuje" neresnične, narodno škodljive izmišljotine Sándorja Mikole – samo zato, da bi podprl naivno konstrukcijo – da "smo prav tako oboji tudi Veneti", pri čemer si pomaga tudi z Mikolovim "nekoliko nesmiselnim prepričanjem", v katerem "pa se skriva dragoceno sporočilo, da so Slovenci na Madžarskem nekdanj bili res Veneti, enaki italiskim Venetom" (495)! Žal prav taka logika kot v T. trditvi, da "Slovenci smo ostanek jezika Venetov" (514) in na to naj bi bili "Slovenci res lahko ponosni"?! (prav tam).

Tej logiki je sorodna Šavlijeva z njegovimi "belegi" (!! 103) o slovanskih kulturah, ki so tako različne, pa docela enakih prvin v njih ne pozna in ne razloži, čeprav z navedbami raznih spisov od vseh strani "Indoevropce" (ker piše dosledno o Indoevropcih), tudi takih nemških etimoloških slovarjev, ki jih podpisane mu očita (v navedeni študiji sem navedel tri – v 28 opombah) kot "avtoriteto" (153). Z ekonomistom se pač ne bomo prepirali o lingvističnih vprašanjih, ki so jih razrešile druga-

---

*Venetov starih jezik...**Namesto epiloga*

*Venetov starih jezik potujčvavši
si kriv, da smeje vnuk se jim, to godljo bravši.*

Jan Makarovič

Podpisani France Bezljaj izjavljam, da se ne morem strinjati z izvajanji o Venetih in venetščini Mateja Bora in dr. Jožka Šavlija, čeprav me oba večkrat citirata in se celo sklicujeta name. Ako bi njuno mnenje dozorelo tako daleč, da bi ga sprejela za objavo katera koli resna domača ali tuja strokovna revija, bi bil pripravljen resno polemizirati z obema. Dokler pa se izogibata takšnemu v znanosti edino normalnemu postopku, ne čutim potrebe, da bi svoj čas in svoje moči trošil za primitiven diletantizem.

France Bezljaj

čne avtoritete, kot je po njem povzdigovani H. Tuma ali G. Graber. Šavli bi bil moral prebrati še marsikaj tudi slovenskega o teh vprašanjih, preden je napisal poglavje "ljudska kultura priča."

Vilko Novak
